

José van Gerven

PROJECTLEIDER AGROFOOD INNOVATIES
Provincie Gelderland

**“WIJ KUNNEN NIET
OP DE STOEL VAN
DE ONDERNEMERS
GAAN ZITTEN,
MAAR WE HEBBEN
BEHOORLIJKE
INVLOED”**

“Zelf ben ik niet zo inhoudelijk gedreven, ik ben niet zo’n idealist. Ik heb collega’s die dat veel meer zijn” begint José haar interview. José gooit haar winkelmandje niet vol met alleen maar biologische producten. Ze wil gewoon innovatieve dingen voor elkaar krijgen met gedreven ondernemers. Door haar Brabantse achtergrond heeft ze wel de liefde voor lekker eten, samen aan tafel en de moestuin meegekregen. Dus zo verwonderlijk is het niet dat ze in de agrofood wereld terecht is gekomen. José geniet van innoveren met ondernemers en krijgt veel voor elkaar. ‘Methode José’ noemen sommige collega’s haar aanpak om beleidsplannen te vertalen naar uitvoering. En dan komt dat idealisme vanzelf, want inmiddels is José’s droom dat heel Nederland biologische melk drinkt.

Wat zijn jullie ambities op het gebied van circulariteit. Waar zetten jullie op in?

Centraal in de circulaire landbouw staan: herstel van biodiversiteit, verbeteren van de kwaliteit van bodem en water en het sluiten van kringlopen. Wat er ook bij hoort is het bevorderen van biologische en natuurinclusieve landbouw en inzetten op duurzame verdienmodellen. We ontwikkelen als provincie instrumenten die eraan bijdragen dat boerenondernemers in 2030 klaar zijn voor de toekomst. De plannen kun je lezen in onze [Kadernota Agrifood 2021-2030 'Toekomst voor de Gelderse boer'](#). We hebben deze nota opgesteld met boeren en specialisten uit de sector, en we betrekken hen ook volop bij de uitwerking. Ook zetten we in op grote retail en food bedrijven. Zij hebben veel macht, maar daar kan je als provincie wel invloed op uitoefenen. Bijvoorbeeld door hen uit te dagen om de positie van boeren in de keten te versterken.

Ons [Uitvoeringsplan Circulaire Economie](#) is behoorlijk ambitieus. Agrofood is samen met de bouw goed voor 80% van het grondstoffengebruik in onze provincie. Daarom willen we vooral in deze sectoren het verschil maken in het behalen van onze [klimaatdoelen](#). Die behalen we tenslotte het snelst als we ons grondstofgebruik naar beneden weten te krijgen.

Jullie wilden biologische landbouw stimuleren en toen waren jullie ineens klanten aan het verleiden biologische melk te kopen. Hoe ging dat?

Als er meer biologische producten worden gekocht, wordt biologische landbouw een aantrekkelijker alternatief voor boeren. Het begon bij een eenvoudige vraag: hoe kunnen we de consument verleiden om vaker voor biologische producten te

“Je moet een goede netwerker zijn als je de circulaire economie wil laten slagen in je regio”

kieszen? Met de pilot 'Biologische Melk in de Supermarkt' wilden we hier als provincie achter komen. We hebben een experiment uitgedacht: in twee supermarkten hebben we tien weken lang interventies gepleegd om de consument te bewegen biologische melk te kopen. Bijvoorbeeld door op de schapkaartjes de voordelen van biologische melk te communiceren ('Biolekker voor je' en 'Goed voor de biodiversiteit'). Ook werd drie weken lang de prijs van alle biologische melk verlaagd tot het niveau van de laagst geprijsde melk. Het verschil hebben wij als provincie bijbetaald. De opvallende conclusies van het onderzoek waren dat de consument goed te verleiden is tot het kopen van biologische melk en dat dit supermarkten niet meer geld hoeft te kosten door te kiezen voor een prominentere positionering in het schap.

Zo'n experiment doe je als provincie niet alleen. Je hebt experts nodig, leveranciers en in dit geval, supermarkten. We hebben een retailexpert ingeschakeld en we betrokken [Bionext](#) en [Eko Holland](#), ketenpartners op het gebied van biologische landbouw en biologische melk. De samenwerking met goede partners en hen betrekken bij het hele proces is een doorslag-

gevende factor voor succesvol werken aan de circulaire transitie. Je moet een goede netwerker zijn als je de circulaire economie wil laten slagen in je regio.

Je moet ook nooit stoppen na een pilot. Juist dan moet groter gaan denken en als provincie je ambities laten zien. Als wij in Gelderland de retailers en klanten kunnen verleiden dan moeten we heel Nederland toch aan de biologische melk kunnen krijgen? We gaan daarom landelijke partners betrekken, zoals de brancheorganisatie van supermarkten en foodservice-bedrijven (het [CBL](#)), de [Federatie Nederlandse Levensmiddelen Industrie](#) en het [Ministerie van LNV](#). Inmiddels verkopen Plus supermarkten alleen nog maar biologische melk.

Jullie zetten met maar liefst 800.000 euro serieus in op minder vlees, meer plantaardig en minder voedselverspilling. Waaraan besteden jullie dat?

Wij willen dat alle horeca, zorg, retail en catering in de provincie minder vlees en meer plantaardig voedsel gaan serveren en minder gaan verspillen. Wij kunnen natuurlijk niet voorschrijven wat er op hun menu komt te staan en wij kunnen ook niet sturen op hun inkoopbeleid. Maar we dagen de doelgroep wel uit om met een plan te komen om dit te realiseren. We zoeken nu een consortium aan partijen die samen met onze horeca, zorg, retail en catering aan de slag gaat om op een innovatieve wijze alle menu's te verduurzamen. Wij zoeken bijvoorbeeld partijen die voedselverspilling kunnen verminderen door slimme weegtools te installeren in prullenbakken van de keukens, zodat mensen bewust worden van de hoeveelheid weggegooid voedsel. Of partijen die trainingen en workshops kunnen aanbieden aan chefs, inkopers en bedienend personeel om

“Wij kunnen natuurlijk niet voorschrijven wat er op hun menu komt te staan en wij kunnen ook niet sturen op hun inkoopbeleid. Maar we dagen de doelgroep wel uit om met een plan te komen om dit te realiseren.”

het menu te verduurzamen. Wij hebben een budget van 8 ton vrij gemaakt om dit te realiseren. In de aanbesteding zorgen we er met een duidelijk programma van eisen voor dat de inschrijvers met hun plannen gezamenlijk een zo groot mogelijke impact gaan realiseren.

Natuurinclusieve landbouw hebben jullie concreet gemaakt door boeren te stimuleren om bomen en struiken te planten op hun akkers. Hoe zijn jullie te werk gegaan?

Ja precies, agroforestry noemen wij dat. Bij veeteelt kun je aan voederbomen denken waar koeien van kunnen eten of aan kippen die tussen de struiken scharrelen. Agroforestry is een manier om meer natuurinclusief te boeren en heeft talloze

“Als wij in Gelderland de retailers en klanten kunnen verleiden dan moeten we heel Nederland toch aan de biologische melk kunnen krijgen?”

voordelen. Zo zorgt het voor meer biodiversiteit, betere bodemvruchtbaarheid en het verhoogt de productie. Daarbij kunnen gewassen beter tegen droogte, extreme neerslag of ziektes.

Een [voedselbos](#) is de meest complexe vorm van agroforestry en voor boeren vaak een te grote omslag. We hebben dit behapbaar gemaakt en hebben een netwerk helpen opzetten waarbij inmiddels 75 boeren zijn aangesloten, 5 landgoederen en een 20-tal gerelateerde organisaties. Dit [Agroforestry Netwerk Gelderland](#) ondersteunt boeren bij de omschakeling naar agroforestry door het organiseren van events en bijeenkomsten en het financieren van een bedrijfsplan. Tien boeren konden zich aanmelden voor eerste ondersteuning. Er meldden zich meteen 19 aan. We zijn toen natuurlijk razendsnel op zoek gegaan naar extra financiering.

Naast agroforestry hebben we ook een [platform voor natuur-inclusieve landbouw](#). Het platform laat boeren alle mogelijkheden van natuurinclusieve landbouw zien en helpt ze een eerste stap te zetten. Boeren kunnen samen met het platform een bedrijfsplan ontwikkelen gericht op biodiversiteit, kringlopen, bodem of water. Bedrijfsplannen kunnen gaan over het telen en vermarkten van streekproducten, het inzaaien van akkerranden, regionale kringlooplandbouw en het verbeteren van de bodem of waterkwaliteit. Naast helpen met een bedrijfsplan moedigen wij boeren ook met vouchers aan om de stap te zetten naar natuurinclusiever boeren.

Het is voor boeren niet altijd makkelijk om te innoveren. Vaak ontbreekt het hen aan tijd, netwerk, kennis of geld om dit effectief te kunnen doen. Zogenaamde agro-innovatiemakelaars kunnen helpen. Dat zien we bijvoorbeeld bij de [Innovatie Coöperatie](#) van de gemeente Lochem en de Cleantech regio. Agro-innovatiemakelaars helpen agrariërs om een innovatieplan te realiseren. Zij bieden een netwerk van ondernemers, kennispartijen, overheden, zij delen kennis en weten de weg naar subsidies.

Jullie willen de voedselverspilling terugdringen. Hoe pakken jullie dat aan?

Vorig jaar zouden we de [Gelderse Foodwaste Challenge](#) houden voor de horeca. Deze challenge is een initiatief van de Rabobank. Helaas gooide corona roet in het eten. Maar wij zaten niet bij de pakken neer en bedachten waar we nog meer het verschil konden maken. Nu is brood een van de meest verspilde producten: in Gelderland hebben we het dan over 20 miljoen kilo brood per jaar! Die verspilling vindt niet alleen thuis plaats maar er is ook sprake van een grote retourstroom. We hebben warme bakkers, grote broodfabrikanten en supermarkten daarom uitgedaagd om hun broodverspilling terug te dringen. Een mooi voorbeeld is de verkoop van vers ingevroren brood waarmee in een supermarkt de retourstroom brood met 60% afnam. Deelnemers aan het programma dat wij financieel mogelijk maken vonden nog andere oplossingen zoals korting geven op brood dat niet verkocht dreigt te worden, minimaal inkoopbeleid voeren en verspillingcoaches inzetten om klanten te adviseren. Inmiddels is de horeca weer open en gaan we alsnog de Gelderse Foodwaste Challenge oppakken.

Hoe werken jullie samen met andere decentrale overheden?

We werken heel veel samen met decentrale overheden, bijvoorbeeld bij het stimuleren van korte ketens. Gemeenten spelen een belangrijke faciliterende rol bij het bevorderen van lokale ketens. Wij hebben daarom het [Gelders Kennisnetwerk Voedsel](#) opgezet. Het biedt gemeenten de beste voorbeelden uit de regio, tips en adviezen waarmee zij aan de slag kunnen. Gemeenten kunnen het netwerk inschakelen als ze samenwerkingen willen organiseren met buurgemeenten of met lokale ondernemers. Via onze [POP-subsidieregeling](#) (Europese subsidie) hebben gemeenten een 'korte keten-coördinator' aan kunnen stellen. Inmiddels heeft de helft van de Gelderse gemeenten een voedselcoördinator.

Er zijn veel meer voorbeelden van samenwerking met decentrale overheden. In veel van de projecten rondom natuurinclusieve

landbouw zit bijvoorbeeld ook een waterschap aan tafel. Onze werkvelden zijn nauw aan elkaar verbonden. Ik kan alleen maar aanmoedigen om ook als decentrale overheden meer samen te werken.

Wat is jullie rol in het verwaarden van reststromen?

We stimuleren onder andere circulair veevoer. Regionale agri-food reststromen die niet direct benut kunnen worden voor menselijke consumptie zitten boordevol waardevolle componenten voor bijvoorbeeld veevoer. Wij dagen samen met de [Regio Foodvalley](#) en [Boer aan het Roer](#) veevoederproducenten uit om circulair veevoer te produceren. Dat kan bijvoorbeeld ook door bij te mengen met insecten. Dit zou de import en dus de productie van soja kunnen verkleinen. Voor [FoodValleyNL](#) zien we hier (intern)nationaal een belangrijke rol weggelegd om nieuwe ketens te bouwen.

Het verwaarden van reststromen is ook opgepakt door de ROM's. Zij zijn gezamenlijk met het thema 'Voedselwaarde' aan de slag gegaan om business cases te realiseren die bijdragen aan een hoogwaardiger gebruik van (groene) grondstoffen en het tegengaan van verspilling in de keten. Zo heeft een aantal Gelderse bakkers met een hekel aan voedselverspilling [Bakkersgrondstof](#) opgericht. Zij toveren oud brood om in broodmeel. En [MaGie Creations](#) maakt vanuit de afvalstroom van een bierbrouwerij duurzaam voer voor melkvee. Bij het opzetten van zo'n bedrijf komt veel kijken en deelname aan een [Business Innovation Food Program](#) is dan een uitkomst.

Zo krijgt het verwaarden van reststromen sneller een goed verdienmodel. De provincie Gelderland ondersteunt de ROM Oost NL met provinciale middelen, maar helpt ondernemers die met innovaties aankloppen bij de ROM met innovatieregelingen zoals [EFRO](#), [MIT](#) en [Interreg Programma's](#).

provincie
Gelderland

“We hebben warme bakkers, grote broodfabrikanten en supermarkten daarom uitgedaagd om hun broodverspilling terug te dringen.”

platforms

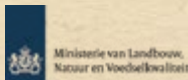
Transitiecoalitie Voedsel

In de Transitiecoalitie Voedsel zitten de koplopers in de wereld van landbouw, voedsel, natuur en gezondheid. Zij werken aan een verandering van het huidige landbouw- en voedselsysteem. En aan nieuwe spelregels die zorgen voor een landbouw- en voedselsysteem waarin duurzaamheid, circulariteit, gezondheid, transparantie en true cost / true price centraal staan. ►

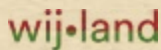
Ministerie van LNV

Op het platform kringlooplandbouw deelt LNV praktische informatie over regelingen en ondersteuning bij de transitie naar duurzame landbouw, maar ook mooie voorbeelden ter inspiratie. ►

Wij.land

Wij.land zoekt samen met boeren en natuurorganisaties uit hoe we landbouw anders kunnen aanpakken. Bekijk hier hun projecten, pilots en verdienmodellen. ►

Foodvalley

Als internationaal en onafhankelijk platform voor innovatie en transitie naar een duurzaam voedselsysteem, werkt Foodvalley NL als een kathalsator voor verandering met partijen die impact maken. ►

Regio Foodvalley

Regio Foodvalley is een regionale netwerkorganisatie die samen met overheid, ondernemers en onderwijs aan een duurzaam landbouwsysteem werkt. ►

Platform Natuurinclusieve Landbouw Gelderland

Een unieke samenwerking van ruim 20 partijen die werken aan een vitaal Gelders platteland, biodiversiteitsherstel en kringlooplandbouw. ►

Agroforestry Nederland

Hét agroforestry netwerk van Nederland bestaat uit onderzoekers, ondernemers en adviseurs die nuttige en inspirerende agroforestry projecten en kennis delen. ►

Caring Farmers

De community van Caring Farmers heeft één doel: een natuurinclusieve kringlooplandbouw in 2030. Ze wachten beleid niet af, maar gaan gewoon aan de slag. ►

Innovatie Coöperatie

Vooruitboeren in de regio! Dat doet dit netwerk van vernieuwers voor de agrarische sector in de Achterhoek en de Cleantech Regio. ►

Staatsbosbeheer

Staatsbosbeheer ondersteunt 40 experimenten van boeren die willen omschakelen naar natuurinclusieve landbouw. Bekijk alle projecten in dit dossier. ►

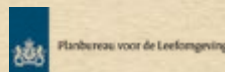

handvatten

PBL

Voedsel voor de circulaire economie

Het Planbureau voor de Leefomgeving heeft in dit rapport in kaart gebracht welke geïntegreerde aanpak nodig is om de voedselketen meer circulair te maken. ►

WUR

Dossier kringlooplandbouw

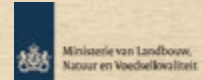
In dit dossier van de WUR vind je de laatste ontwikkelingen, kennis, papers, onderzoeken, voorbeelden en filmpjes over kringlooplandbouw. ►

Ministerie LNV

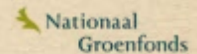
Kringlooplandbouw in de praktijk

Dit rapport gaat over de verschillende vormen van kringlooplandbouw die in Nederland voorkomen en wat belemmeringen en succesfactoren zijn om kringlooplandbouw verder te ontwikkelen. ►

Nationaal Groenfonds

Het Nationaal Groenfonds financiert en ondersteunt natuurinclusieve landbouwprojecten door kennis, kapitaal en netwerk in te zetten. ►

Rabobank

Food Waste Challenge

Zoek je nog een incentive om horeca mee te krijgen? Horecaondernemers behalen een beter rendement door minder verspilling! Dus doe met jouw gemeente of provincie mee met de Rabobank Food Waste Challenge! ►

inspiratie

Vrij Nederland

Een duurzaam voedselsysteem is mogelijk, maar dan moet het roer wel helemaal om

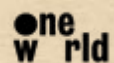
Hoogleraar Imke de Boer en onderzoeker Evelien Olde van de WUR leggen in dit artikel uit hoe dat moet. ►

One World

Circulaire landbouw heeft de toekomst

Food Hub oprichter Joris Lohman vertelt in dit artikel hoe dat er volgens hem uit ziet. ►

De Correspondent

Is duurzame landbouw een oplossing?

Wat is de beste weg naar duurzame landbouw en hoe zit het met de rol van de politiek en de macht van bedrijven? Lees er meer over in dit artikel. ►